Kronärtsblåvingen *(Plebejus argyrognomon)* – på väg att försvinna?

KJELL ANTONSSON, STEFAN EKROTH, HÅKAN ELMQUIST, TOMMY KARLSSON & HELENA LAGER

Antonsson, K., Ekroth, S., Elmquist, H., Karlsson, T. & Lager, H.: Kronärtsblåvingen *(Plebejus argyrognomon)* – på väg att försvinna? **[*Plebejus argyrognomon ssp norvegica – on the edge of extinction.*]** – Entomologisk Tidskrift 126 (4): 171-172. Uppsala, Sweden 2005. ISSN 0013-886x.

Plebejus argyrognomon ssp *norvegica* is one of the most threatened butterflies in Sweden. The subspecies is known only from Sweden and Norway. In the year of 2005 the species was searched for at all sites with suitable habitat within its (known) Swedish distribution. The results show a substantial decrease and it is now only present at three small sites in the NE parts of Småland belonging to the two county administrations of Kalmar and Östergötland. The population sizes seem to be very small and there is an urgent need of actions to prevent regional extinction. The Entomological Society of Sweden suggest a stop for collecting the species on the four known sites due to the threats and to facilitate conservation and research work on the populations.

Kjell Antonsson, Länsstyrelen Östergötland, SE-581 86 Linköping. E-mail: kjell.antonsson@e.lst.se
Stefan Ekroth, Långrevsgatan 71, SE-59340 Västervik. E-mail: se61@bredband.net
Håkan Elmqvist, Aspbacken, Hedlandet, SE-647 94 Mariefred. E-mail: hakan.elmqvist@folkbildning.net
Tommy Karlsson, Länsstyrelsen Östergötland, SE-581 86 Linköping. E-mail: tommy.karlsson@e.lst.se
Helena Lager, Länsstyrelsen i Kalmar län, 391 86 Kalmar. E-mail: helena.lager@h.lst.se

Kronärtsblåvingen, som är vår mest hotade dagfjäril, är föremål för ett flertal åtgärder som beskrivs bl.a. i ett åtgärdsprogram. Åtgärdsprogram produceras på naturvårdsverkets initiativ för de mest hotade arterna i landet, för vilka det ordinarie naturvårdsarbetet inte räcker för att säkerställa överlevnaden på lång sikt. I denna artikel föreslås också ett insamlingsstopp för arten under de närmaste åren, fram till att artens framtid känns tryggad i Sverige.

Kronärtsblåvingen (*Plebejus argyrognomon*), är utbredd i en stor del av centrala och södra Europa, men i Sverige och Norge förekommer en särskild underart, *norvegica*, vilken är betydligt större än sina artfränder i övriga Europa. Dess-

Kronärtsblåvinge ***Plebejus argyrognomon*** *ssp.* ***norvegica****. Foto: Göran Liljeberg.*

utom utnyttjar den nordiska populationen sötvedel som värdväxt medan nominatformen lever på rosenkronill. I Norden är kronärtsblåvingen en s.k. värmerelikt från en tid då klimatet var mer gynnsamt för arten. Den förekommer därför bara i områden med många soltimmar, låg årsnederbörd och där det samtidigt erbjuds en riklig förekomst av larvernas värdväxt, sötvedel. I Sverige är det endast i det starkt kuperade sprickdalslandskapet i norra Kalmar län och sydöstra delen av Östergötlands län som arten för närvarande finns**.** Eftersom de norska populationerna troligen dött ut riskerar denna unika underart alltså att helt försvinna.

Kronärtsblåvingen har troligen aldrig förekommit särskilt allmänt i Sverige men inventeringar har visat att läget nu är synnerligen akut. Stefan Ekroth har 2005 gjort en inventering med populationsberäkningar i Västerviks kommun, där arten tidigare hittats på ett flertal lokaler. Tommy Karlsson har 2004-2005 undersökt ett 90-tal presumtiva lokaler i södra Östergötland. Arten kunde bara påvisas på tre lokaler i Dalhemstrakten i Västerviks kommun (Kalmar län) och på en nyfunnen lokal i Hannäs socken i Åtvidabergs kommun (Östergötlands län). På samtliga platser kunde enbart ett fåtal individer räknas in.

Kronärtsblåvingen klassas idag som ”akut hotad” på den svenska rödlistan. Åtgärdsprogrammet för arten, som skrivits av Håkan Elmquist och de ovan nämnda erfarenheterna av årets inventeringsarbete pekar mot att arten verkligen är akut hotad. Det krävs mycket konkreta och akuta åtgärder för att arten ska kunna överleva som svensk art. Det första är att åtgärdsprogrammet genomförs av länsstyrelserna i Kalmar och Östergötlands län med början i år. Men läget är nog så kritiskt att det dessutom krävs lite tur för att vi ska lyckas att trygga artens förekomst i Sverige.

Området kring Dalhem har besökts under många år sedan åtminstone 1930-talet och sammanfattningsvis har rapporterna pekat på att populationerna i detta område tycks vara stabila med relativt individrika bestånd. De nya inventeringarna pekar på motsatsen. Under senare årtionden har landskapet förändrats genom att t.ex allt färre områden betas, igenväxningen har ökat samtidigt som vägkanterna slås intensivare och tidigare. Alla dessa faktorer och kanske ytterligare några har inverkat starkt negativt på kronärtsblåvingen.

Vi entomologer diskuterar ibland om det går att påverka en art negativt genom insamling. En liten episod från årets inventering av kronärtsblåvingen kan kanske kasta ny glöd i den debatten. Inventeringen pågick under hela artens flygtid med besök ungefär var tredje dag. På en av lokalerna nära Dalhem observerades endast en fjäril på hela sommaren. Inventeraren fick dagen efter denna observation veta att en person varit på lokalen två dagar innan och då tagit två individer. Dessa tre individer var de enda som observerades på lokalen under hela säsongen. Exemplet visar att man vid ett enstaka besök på en lokal, har mycket svårt att bedöma om det finns många exemplar av arten, eller om de individer man ser utgör en stor andel av hela populationen. Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi därför ett insamlingsstopp för kronärtsblåvingen.

INSAMLINGSSTOPP

Med anledning av den akuta situationen för kronärtsblåvingen föreslår vi som jobbar med arten att det införs ett insamlingsstopp för arten i Sverige fram till åtminstone år 2010. Frågan kommer även diskuteras vid Sveriges Entomologiska Förenings årsmöte. Efter 2010 görs en utvärdering av läget för arten och ny ställning tas i denna fråga. Insamlingsstoppet gäller för Dalhems socken, Västerviks kommun och Hannäs socken, Åtvidabergs kommun. Då det kommer att bedrivas studier av arten med bl a märkning och återfångst är det dessutom inte särskilt intressant eller nödvändigt med fyndrapporter från dessa områden. Fynd utanför dessa områden är självklart mycket intressanta och ska absolut rapporteras, men för att fyndet ska kunna verifieras krävs mycket bra fotografier eller beläggexemplar.